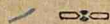

II

1303

L

N. Iorga

Cum a fost ocupația din 1916-8

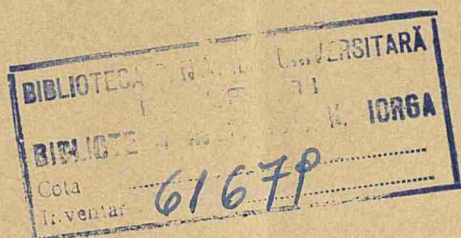
— o mărturie germană —

„DATINA ROMÂNEASCĂ“, VĂLENII-DE-MUNTE

1939

N. Iorga

Cum a fost ocupația din 1916-8

— o mărturie germană —

„DATINA ROMÂNEASCĂ”, VĂLENI-DE-MUNTE

1939

II 1303 L

Extras din „Revista Istorică“
anul al XXV-lea, n-le 1-3.

Cum a fost ocupația din 1916-8

— o mărturie germană —

În Gerhard Velburg, *Rumänische Etappe, Der Weltkrieg, wie ich ihn sah*, Minden i. W.-Berlin-Lipsca, sînt și unele știri folosite.

Olișterul german vine prin Orșova, în Decembrie 1916. La Craiova defilările învingătorilor. Și „unele dame elegante“, cu rochii prea scurte, zimbînd (ce rușine! Să le credem străine).

Dar „*multe femei mai în vrîstă plîng*“. Nepotrivire între bogăție și sărăcie. Mulți vorbesc nemțește. Soldați germani beți. „Nicio ființă femeiască nu e lăsată a trece fără să i se arunce o vorbă, fie ea bătrînă sau tînă, convenabilă sau ba.“ La Balș, autorul aleargă după fete. La Piatra descopere ura țaranului contra boierului. Preotul dă ouă Nemților.

La București, „fete germane“ (= evreice) întrebă pe soldați dacă rămîn de Crăciun. „Es scheint hier lustig zu sein.“ Și aici olișterul se aruncă la mîncare, într'o bodegă, apoi într'un restaurant. E bucuros că află „cocote cu brațele goale“ și „artiste germane“ văpsite și cu monoclu. La „Trocadero“ „fiecare soldat german își are fata“, și ofițerii. Toată noaptea se hoinărește prin localuri.

Laudă pentru Școala Militară, unde însă totul e stricat și spurcat de năvălitori, cu o deosebită furie contra portretelor, și ale lui Carol I-ii. „Au făcut-o Austriei? Sau chiar ai noștri? Bucureștii s'au predat abia acum trei săptămîni fără luptă.“ Aceleași prădăciuni la tipografie.

Pretutindeni, Nemți beți, „Weinleichen“, cad pe străzi. Mare emoție a lui Velburg la Cofetăria Riegler. La Café Boulevard i se pare că acolo venia pentru conversații Take Ionescu!

Cercetarea Căii Victoriei. Un adevărat *Bummel*. Se cască gura la vitrine. Se află lucruri care de mult au fost confiscate în Germania.

Și săpun ieften! Ofițerii bulgari se răpăd să cumpere pentru hirtia lor monedă juvaier.

Pe stradă primblarea continuă de persoane văpsite și parfumate. Un German se uimește de cizmele femeiești înalte: vrea să-i ducă nevastei o păreche. Doi ofițeri unguri măsoară picioarele femeilor; „restul nu-i interesează“. Virtuoase, fără fard, parfum, blăni, cizme, — Germanele și Austriecele.

Defilări în mahalale, și conversații cu Jidănași. Întoarcere la o cofetărie, — „Partiserie“ (*sic*).

La 30 Decembre, vinătoare la Riegler după femei. De acolo, la „restaurantul Modern“. Apoi „în altă cârciumă“. Urmează „toate cafenelele pe rînd“. La o baie, unde Neamțul află un compatriot pentru a-l servi. Noaptea se face foc cu mobila casei, tăiată cu toporul.

La Fetești se smulge țaranului carnea porcului tăiat, se jertfește o oaie, se fură găini. A doua zi, critica plugarilor cari dau gunoiul în Dunăre. Într'un sat Germanii sînt rugați să apere lumea de Bulgari. Primăria e prădată de aceștia. Ruși și Bulgari „au băut tot alcoolul“. În vîi pîndesc Bulgarii „după femei și vite“. Fetele au fugit în baltă. Brutele aleargă după babe. „Lucruri grozave s'ar fi și petrecut.“ Un subofițer german stînge cai și trăsuri. Bulgarii cari se văd samănă a comitagii, și fură. Pe cînd cei opt Nemți din Fetești se tem de un atac al țaranilor (!), *ei aud cîntece de Crăciun și văd copii umblînd din casă în casă...* Se miră că s'au trezit la cinci dimineața. Steluțele lor strălucesc în noaptea neagră. La plecare, bieții oameni încarcă de bunătăți pe soldații dușmani.

Se ieau măsuri contra Bulgarilor, cari zvîntă păsările. „Și doar trebuie să ne batem cu Romîni, nu cu Bulgarii.“ La Slobozia s'ar fi schimbat focuri între Germani și Bulgari: opt morți. Pretutindeni, „bande de hoși bulgari“. În ciuda Germanilor, Bulgarii trec porci în Dobrogea. Defilare de fugari flămînzi. Între cei ce se întorc e și unul din neamul ocupanților.

Nemții sînt socoviți de Anul Nou, după vechiul calendar, „de și printr'o ordonanță a guvernatorului militar numai cel gregorian e în us“. Un locotenent bulgar de șaizeci și unul de ani, care nu s'a putut opri să alerge ca să se bată cu Romîni. Doi negustori din București cari merg pentru provisii își batjocuresc țara: au făcut studii la Jena și la Dresda (pp. 54-5). Se cercează cei buni pentru front, și ostașii de la Fetești nu știu cum

să scape. Deocamdată se ridică un imn caldelor sobe din satul românesc. La înmormântarea unui Austriac catolic merge biet popa nostru cu amîndoi dascălii. Cum i se dă ordin de a scurta, i se pare autorului că „veșnica pomenire“ e „etern pomint“! În schimb, ordin de la București să se ia oamenilor toată hrana, afară de 750 de grame de porumb zilnic de fiecare cap: „dar va fi greu, căci atunci oamenii mor de foame“. Se mai cere „arama, cositorul, plumbul, fierul vechiu, cauciucul, blănille“. Locotenentul local „adauge de la dînsul“: grăsimi, oțet, linte, mazăre, fasole, petrol, ceapă etc. Tot așa și vitele toate. Cînd se cer caprele, oamenii, cari au bivolițe, fac haz de năcaz. Locotenentul ordonă a se lucra strict: „de vreme ce ai noștri în Germania sufăr de foame, trebuie să sufere și dușmanii aceștia“ (pp. 61-2). Ca să nu se ascundă ceva, se înțeapă în fîn și în paie. Babe plîng, și soldatul care execută spune că mai bine ar fi în tranșee. „Facem și noi ca și Bulgarii“ doar după paragraf, pe cînd ceilalți lucrează „sans façon“.

Autorul e numit în tribunalul militar, care și începe condamnările. Dar femeile din sat ajută bucuros la curățit, pe cînd soldații li fură găinile: ajung de fac o crescătorie... Apoi Nemții beau coniac, cântă dintr'o armonică pe care o ascultă copiii. Oamenii caută prin peșcheșuri îmbunarea judecătorilor. Li se oferă și cite un prînz, fata casei puindu-li șervețele pe genunchi. Ea arată zestrea ei, tot lucruri „făcute de casă“ (în românește) și e gata a da ceva din ele oaspeților: se întrebă pentru o piesă de îmbrăcăminte proporțiile miresei autorului. În schimb, fata va fi trimisă la București, și anume la spitalul Colintina, supt învinuire de o boală urită; bătrînii vin cu lacrimi să se tînguiască: se vedește că era vorba de *altă* Florică... Părinții arată fotografiile celor doi flăcăi la armată, „poate morți, poate prizonieri“. Ca mulțămîtă, maiorul îi amendează cu 1.000 de lei pentru că n'au alergat să stingă un foc la Țîndărei. Țăranii tot întrebă de pace. Cum tinerii sînt în Moldova, nu se poate lucra la cîmp. Nemții se mută la invalidul Mitache Cucu, a cărui soție se teme să nu-i mai dea Bulgari, cari fură și se suie în pat cu pîntenii.

La începutul lui Mart se desface podul, cărîndu-se bucățile de fier. În acest timp la Călărași mor Turcii de exantematic.

Autorul publică foiletoane în gazeta din Iena, dar vede pe tîlmaciu, locotenentul Anton Tenkhoff, pregătînd examenul pe texte

latine. „În Germania n'am văzut vre-odată pe un student în drept cetind în original pe Gaius și pe Ulpianus“ (p. 86). Studentul e Evreu și ajunge la judecată pentru cîți bani de mită pare să aibă la el. Învinit de legături cu o Mărioară, care, aflînd că e însurat, îl va pîri, el declară că e întrebuițat obișnuit ca să caute femei pentru oișteri... Unul din aceștia se primblă într'o frumoasă trăsură furată. În acest timp Ștefana lui Mitache, avînd în grijă și pe pastorul-soldat, „popa“, îl îngrijește ca o mamă. Autorul se miră cum au țărani așa de frumoși dinți fără a întrebuița peria și crede că e din cauza consumării porumbului, nu a superiorității de rasă.

Din acest huzur Nemții de la Fetești sînt luați la paza gării în pe jumătate dărîmatul Otel Comercial. Orașelul e pustiu. „Nu se vede măcar un cine.“ În pivniți însă ceata „femeilor sălbatece“ care se hrănesc din ce aruncă soldații de la tren. Ca să aibă de lucru aceștia, li se dă de la București ordine să facă din țărani pompieri.

Fericită întoarcere la vad. Același defileu de fugari, și Nemți. Cînd se trimet soldați la Slobozia, ei își duc cu ei țiițoarele. Unul din cei rămași e pus „primar german“ în sat, lîngă primarul Niculescu, și-l acopăr peșcheșurile: se bea toată ziua țuică și coniac. Se pun tăblițe străzilor, cu numele Impăraților și ale generalilor. Bacșișurile sînt curente; unul se ferește de celalt. Cutare e scusat pentru că are zece copii. La trecerea Dunării se preferă fetele văpsite înaintea țăranilor...

De Paști, Ștefana aduce autorului ouă roșii și încondeiate. Preotul vine cu altele, cu pască și cu binecuvîntarea lui. Mielul de Paști e pus înaintea străinului, dușmanului, pe care-l miră scrinciobe. La serbătoare ia parte și un Ardelean, Sporea, venit de pe cîmpul de luptă galițian, și el smulge Germanului cele mai mari laude pentru caracterul său; el, locotenent, de și n'are uniforma, se ceartă dirz cu Nemții.

Regimul ocupației, cu mecanisarea lui perfectă și absurdă, cu lăcomia unor cereri care se mai pot îndeplini e ridiculizat de aceia chiar dintre ocupanți cari trebuie să-l servească (pp. 108-9). Autorul își bate joc de acest *militärischer Klassenstaat*. Și biserica e rechișiționată pentru serviciul protestant, pînă la oarele douăsprezece.

Toată lumea e chemată să se înscrie, și oamenii se tem că-i

ia la oastea nemțească ori îi deportează. Cu atîta migală se va ajunge doar până la pace... Se aduce vin, și toată lumea civilisată se îmbată de ajunge prin șanțuri (pp. 113-5).

Cu bețivănia obișnuită: vin, drojdii, țuică, se mai trece vremea, în Maiu. „Popa“ predică întrebuițarea acestui leac sigur contra „malariei“; totuși e așa de respectat, încît i se oferi... locul de paroh la Dudești. A fi „trinkfester“, a ținea la beție, e o adevărată datorie. După ce se îmbată, Nemții se dau la femei cu pruncii la sin ori le gonesc, ziua mare, de-a lungul odăilor (v. p. 120). Autorul traduce scrisori femeiești ale camarazilor și din „dragă puiule“ face „draga pueriile“ (*ibid.*), ceia ce nu-l împiedecă de a critica neînțelegerea Romînilor culti în materie de ortografie. Birtășița Paraschiva trebuie să strige subofițerilor beți: „popa german e în casă“ (p. 121). Primarului Niculescu i se cer în căsătorie cele trei fete care au făcut studii superioare. „Zilnic descoperim o nouă cîrciumă.“ La Bulgarul Velicu și la Nedelcu Costescu beau toate națiile, cu Bulgarii în frunte. Locotenentul bulgar Foțcov „presidează“: bea și cîntă cu „glas de stentor“, culminînd cu imnul național al său. Alt Bulgar stropește apoi pe toți cu apa de trandafir de acasă. Întocmai ca în *Bai-Ganciu* al lui Alecu Constantinov....

„Pentru litrul de vin ce-l avem în față, am dat și ultimul ban.“ Situația e salvată prin invitația locotenentului Radov la un „chef“ oferit de camaradul său. Țigani cîntă și „Heil dir in Siegeskranz“... Cu toată abureala din cap, ofițerii bulgari, întrebați dacă vreau Dobrogea, Macedonia, spun că li s'a urît de războiu: mai bine „Bulgaria Mică“ (p. 123). Radov primește scrisori de la o învătătoare de-a noastră care știe franțuzește, și el e în nori. Deci i se face acesteia musică la fereastă. Apoi la alte iubite... Dar un avion frances are nedelicateța să tulbure oameni cari o duc într'o veșnică nevinovată petrecere. Și la îngroparea camarazilor fac scandal...

Nu plouă. Și „popa german“ e rugat să ia parte la procesiune. Cum promite să se roage și ploaia cade, casa i se umple de mîncare și băutură. Cîrciumarul Sava Ionescu mai adaugă de la dînsul.

Un compliment în schimb pentru atîtea binefaceri și bunătăți. Cercetînd un lagăr de prizonieri arabi și africani din armata

francesă, autorul constată că... tot „mai aproape“ sînt Romîinii (p. 128). Aiurea, sînt și Negri.

Ordin de a merge la front acești rezerviști din *Landsturm*. Supărare generală... Se îmbată cu toții..., și circiumăreasa li dă trandafiri și mărtișori de pus la gît. Dar plecarea e contramandată.

La Jigălia, administratorul Dinescu condamnă, în numele păcii, tot odată pe „Brătianu, Hindenburg, Împăratul Wilhelm, regele Ferdinand“. Dar tot ar vrea să mai meargă odată în Bulgaria ca să-și răsbune (p. 135). Fata casei, care lămurește țesutul, li spune la plecare: „Mai poftiți la Jigălia“. Autorul civilizat se miră că fără șfială fata se suie în copac ca să-i arăte cum se cultivă viermii de mătasă. Gîndul oaspeților e la vinul ce li s'a dat și pe care-l ascund de camarazi. Într'un sat vecin se dă totul musafirilor, dar se trimet aiurea, după experiența cu Bulgarii, fetele. Un dr. Beschorner, la Năieni, „domnul profesor“, e respectat de ai noștri pentru că a cruțat lumea: de sigur că acesta nu găsește în beție rostul vieții. Acest om de bine spune: „Am trăit cinci luni cu acești oameni. Am văzut cum au sămănat, cum s'au ostenit, cum și-au căutat de vite. Cunosc pe fiecare în sat și fiecare mă cunoaște. M'am deprins a gîndi și a simți cu dînșii, li înțeleg limba, i-am ocrotit, chiar —, căci, din nenorocire, a fost necesar —, contra camarazilor germani. Acuma am numai dorința de a vedea cum seceră. Îmi cade greu să plec“ (pp. 136-7). Gazda lui i-a fost ca o mamă (*bemuttert*).

Ceilalți regretă, la întors, că sub-prefectul a pecetluit circiumele. Își fură trăsurile. Peste cîteva zile un camarad întors din Germania spune că lumea n'are ce mînca și că femeile, care se văpsesc, „vielfach recht leichtsinnig leben“ (p. 138). La Făcăeni se petrece în splendida casă a proprietarului; ofițerul german ținea două femei: una, fiică a unui otelier din Constanța, alta, Vienesă. El arată fotografia nevestei lui de acasă, iar ticăloasa de Romîncă, Mărioara, pe a soțului de la oaste. Reflecția autorului: „Da, da, așa e în războiu“.

La Hagieni, într'o familie, fata de șeisprezece ani e „măritată“ cu un ofițer german, care vrea să se întoarcă după războiu și să facă agricultură în sat (pp. 142-3). De fapt, bieții oameni au fost înșelați, ceia ce se și recunoaște. Un alt ofițer se grăbește să-i facă propuneri fetei (pp. 142-4).

Visită la un sat, Săveni, cu ostateci, între alții „primarul Bu-

cureștilor“, doi episcopi, Evreii Rosenthal și „Grauer“. Apoi, în tren la București, cu Bulgari. Il desgustă pe autor cum se nutresc, răspîndind efluvii de usturoiu. Și Austriecii sînt considerați ca de clasa a doua. Bulgarii sînt însă adesea și zdrențoși, în opinci; duc insecte pe dinșii. „De mirare că frăția de arme cu ei nu s'a prăpădit de mult“ (p. 151).

În București, pretutindeni petrecere. În afaceri, o „supra-organizație“ germană pedantă (se presintă un ofițer superior care a scris o operă despre „bagajul ofițerului“). Pentru o afacere de săpun, un întreg pelerinagiu... Prețuri mari. Distracții la „varieteiuri“.

La Fetești, autorul vede paparudele și caută să înțeleagă ce spun (p. 155). La Săveni, e invitat de un avocat, Alexandru Costescu. „Casă la București, casă la Karlsbad, casă la Viena. Vorbește perfect nemțește și e entusiast de viața de noapte din Berlin.“ Află și pe „un profesor de filosofie care a învățat la Wundt în Lipsca“ și pe „directorul Casei de economii din București“, cari se plîng de prigonire. Cel din urmă spune că e decoiat cu Coroana Prusiei. Un tălmăciu evreu care, supt ocupație, din Rădulescu, revine la Rosenbaum.

Scrisori de la ofițeri prizonieri în Germania: un Zorilă („Zodila“), un Ion Buricescu. Foarte convenabile. Lauda bunei rînduiei în munca din țara dușmană, — autorul se întreabă dacă nu e făcută pentru a îmbuna censura! —, cerere de alimente (pp. 170-1).

Rechisiționarea clopotelor, în Iulie. Austriecii o fac. Durerea satului; un bătrîn plînge (p. 172).

Începe a se auzi tunul marilor lupte de pe Siretiu (p. 174 și urm.) Se recrutează pentru oastea bulgărească Bulgari cetățeni romîni și orice Macedonean. Ba chiar orice Romîn din Ardeal și Bucovina e trecut la datoria de oaste pentru monarhul austro-ungar, chiar dacă e cetățean romîn (p. 185). Sînt duși în vagoane de vite și primiți ca niște „porci de Romîni“. Dată fiind vrîsta, profesia păstorească a atîtora, lucrul îi pare „monstruos“ autorului. În același timp, control pe toată posta și opreliște a legăturilor cu Romînce, ceia ce e „contra demnității unui soldat german“... Oamenii din sat se sperie de formidabila bețivănie pentru cei doi Împărați aliați. Alături, casul lui Mitache, care, invitat să mănînce de fruct în postul Sîntămăriei pentru că nu-l vede nimeni, răspunde: „Dumnezeu vede“ (p. 184).

La București, unde autorul își duce, în Septembrie, ceata de ciobani „austro-ungari“, aceiași veșnică petrecere. El observă portul femeiesc de la țară, cu o citație din von Dungern, adesea întrebuițat, care, gîcind ceva după asemănarea cu cel din Nord, își închipuie că stilul a venit din... Norvegia..., peste provinciile baltice, Polonia și Rusia. Luxul e extraordinar, și se dau prețurile. Autorul e ospătat la familia tălmăciului evreu, Iosif Lupescu. Se cercetează Cișmigiul, unde administrația militară a găsit cu cale să cultive varză, și un cinematograf, apoi Parcul Carol și Palatul Regal, deschis soldaților străini.

Velburg își aduce înapoi pe acei „supuși“ cari n'au fost găsiți buni pentru front.

Va urma pentru el un scurt concediu acasă, la Iena. Mare mulțămire morală, dar lipsă de hrană și — de băutură...

Aducînd de acolo „farfurii, cuțite, păhare și cești“ pentru găzduitorii țărani de la Fetești, aceștia le pun de-o parte „pentru gospodăria feciorilor“.

Pe acolo a trecut Împăratul Wilhelm, și autorul vorbește foarte puțin respectuos de formidabilul aparat militar de care i-a fost încunjurată călătoria acestuia. Mii de oameni au fost opriți de la lucru pentru clipa apariției lui. Altă vizită e a Marelui Duce de Mecklenburg-Schwerin și a ducelui de Braunschweig, întorși de la o vînațoare în Dobrogea.

La București, unde vine iarăși pentru afaceri, Velburg vede pe Mackensen, „al cărui mers și a cărui figură sînt ca ale unui tânăr de douăzeci de ani“ (!) (p. 210). La Teatrul „Carol-cel-Mare“ el găsește că d-na Miciora e prea grasă și că „danțează ca o vacă“.

De aici el revine la Fetești, unde petrece în cîrciumă, cu primarul, cu Iancu Niculescu și Ion Sterea, vechi cunoștințe, cari semnează pentru... împrumutul de războiu german! Autorul se miră că se poate un astfel de „act de trădare“, asemenea cu al tălmăcilor evrei, cari o fac însă „din ură contra Romînilor“. Se trece la Năeni, pe la Elefteria Zamfir, care a îngrijit așa de bine pe dr. Beschorner.

Un ultim „control“ acolo. Și o judecată de total: „Am căpătat încredințarea că Romîni sînt un popor cu totul bun la inimă și credincios“ (p. 219). Și „splendid e materialul uman, mai ales foștii soldați. Se găsesc printre bărbați unii națli ca pomii, cu o

spinare ca a uriașului Atlas, cu picioare și brațe tari ca oțelul. Tipul nemțesc apare față de dinșii mic și slăbănog“ (p. 220).

Chemat la București, îi impune în Str. Gheorghe Cantacuzino 15, *Meldeamtul* german, așezat în birouri depinzînd de Ministeriul Agriculturii. Presintare ridiculă a personalului de trufași băieței în haină de sublocotenent, cu indispensabilul tălmăciu evreu Hirsch, pe lângă „încă o duzină de tălmăci iudeo-romîni și o dactilografă, tot Evreică, Lissy Grünbaum“: parcă ar fi o școală jidovească...

Mai departe, și un Diamant, un Ștefănescu-Steiner, care bruschează pe oricine cu „tu“. La urmă, cei doi sînt arestați pentru pungășii. Evreul Manolescu speculează în Piața de Flori cu monedele (p. 271). Și Teatrul evreiesc al lui Marcus Strul, cu „subreta“ Sara Kanner, care invită pe Nemți (p. 260).

Se dă noului venit locuință la soția căpitanului Nenișescu, divorțată, care „în cinci minute îi destăinuiește toate intimitățile“ (pp. 228-9). I se oferă o Bulgarcă, de loc din Rusciuc, Alexandrina Stambulov.

S'au deschis la Fundație cursurile Universității pentru armată; nu lipsesc femei, foarte multe (p. 232). Între profesorii de drept Adolf Last, Evreu de la Cernăuți, care se amestecase și în literatura românească. Nu lipsește un curs de istorie a Bulgariei, până la 1877, de profesorul Götz, de la Bonn; profesorul Sels, tot de la Bonn, vorbește „despre formarea limbilor romanice, cu specială privire la cea românească“. Între studenți, filoromînul Beschorner. La petrecerea comună apare Mackensen (Decembre 1917). La lecții asistă și generalul Tüll von Tschepe. Sels urmează cu lecții de românește la Școala Germană.

Acuma, veste că la Brest-Litovsc încep negocierile. „Îți vine să plîngi de bucurie...“.

De la d-na Nenișescu autorul e scos pentru a nu strica intimitatea gazdei cu un inspector de spital german. El stă acuma în Știrbei-Vodă, la o văduvă săracă, împovărată cu cinci copii.

Visită la Văcărești, unde descopere „stil maur“... Apoi la Colintina (pe cale, constată descoperirea înaintea morților și facerea crucii înaintea bisericilor). „Oameni buni și plini de evlavie“.¹ De aici la... Alhambra, unde o artistă din Berlin se împiedecă de două ori și nu poate cînta.

¹ Traducerea în versuri, de autor, a imnului lui St. O. Iosif; pp. 253-4.

Crăciun militar la Ateneu, apoi la Comandantură. La 30 Decembrie, spectacole germane la Teatrul Național (organizate de dr. Friedrich din Leipzig, venit și pentru cursuri) și la Eforie (spectacole de curiozitate, cu omul fără brațe și gimnastici).

Acum autorul stă la niște Evrei, Geissler.

Paradă de ziua Împăratului german: Turcii participă, Bulgarii nu (27 Ianuar 1918). Emoție, la 9 Februar, cînd „Lumea“ lui Stere anunță o pace care e... numai cu Ucraina (p. 256).

Despăducherea tuturor, și a „celor mai fine doamne“, dacă vreau să mergă cu trenul; dar țidulele se vînd cu 25 de bani (pp. 261-2)...

Visită la Muzeul Zoologic. „Ca toate clădirile publice, și acesta e clădit în proporții puternice, cu o mare cheltuială de spațiu, stabil (*sic*) și pompos. Se vede ce mare preț a pus tînărul Stat român în cultivarea științei și instrucției publice. Ce lovește apoi e că publicul, și tocmai clasele de jos, vizitează zelos Muzeul. Și grupe mai mari de copii mai mărunți și mai crescuți sînt lăsați a umbla pe acolo în voie fără întovărășire de persoane mature, și n'am observat ca aceasta să ducă la o necuviință“ (p. 263).

Tragedia demobilizaților cari nu-și mai găsesc soțiile (pp. 264-6). Dar în cea mai mare parte scene de familie care mișcă pe străin. O infamie e învinuirea că un tînăr căpitan student, de douăzeci și trei de ani, și-a cumpărat rangul (p. 266)! Copii de trupă vorbesc mîndru de idealul „României Mari“. Un locotenent nu și-ar fi știut anul nașterii... Dar atîția ofițeri preferă să nu poată intra în localuri publice decît să-și lase uniforma; îi doare că trebuie să salute pe ofițerii dușmani, și mai ales pe Bulgari (pp. 267-9). Dacă se înfierează medicul bine nutrit, cu soția germană, se zugrăvesc Germanii chemați pe frontul de Vest, cari sînt desperați (pp. 269-70). Și Comandantura trebuie să dea un ordin „strict secret“, — pe care, de altfel, îl cunoșteam de mult, — contra ofițerilor cari se fac de rîs cu femeile (April).

În acel moment reîncep cursurile universitare germane...

Pacea de la București. „Nicio agitație bucuroasă în masele populare, nimic bătător la ochi nu se vede în aspectul străzilor. Abia se cumpără numerele speciale.“ Unii așteaptă defilarea comisiiei de pace, despre care s'a vorbit. E o generală „decepție“, mai ales că ocupația rămîne. Răpirile de teritoriu dor adînc, ca și robia economică. „Pe străzi și în restaurante domnește azi

„tăcere de mormint“ (7 Maiu). Se protestă contra „păcii de foame“. Vom muri de foame, spune unul, dacă nu vine pacea generală (p. 286).

Autorul, care a împlinit o legătură de iubire cu o femeie ne-rușinată, de bună familie, merge acum pe front în Vest (15 Iulie). Aici se oprește povestirea.

* * *

În resumat, la ocupații, întâiu pasiune de distrugere, apoi lăcomia satisfacerii poftelor animalice. La ai noștri, afară de excepții în clasele de sus, creștină resignare, nesfârșită bunătate, și față de dușman.

Avem, astfel, în această carte de absolută sinceritate o prețioasă mărturie, care ar trebui cunoscută și în cercuri mai largi.

